

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1978/79:2

med anledning av motion om bostadstillägg till pensionär vars make vårdas på ålderdomshem

Motionen

I motionen 1977/78:1496 av Per-Eric Ringaby (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär åtgärder i syfte att tillförsäkra pensionär vars make vårdas på ålderdomshem möjligheter att erhålla kommunalt bostadstillägg såsom för ensamstående.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från riks-försäkringsverket, Svenska kommunförbundet och Försäkringskasseförbundet. Försäkringskasseförbundet har i sin tur inhämtat yttrande från de allmänna försäkringskassorna i Stockholm, Södermanlands, Östergötlands, Kristianstads, Hallands, Bohusläns, Värmlands, Västmanlands, Gävleborgs, Västerbottens och Norrbottens län samt från Malmö allmänna försäkringskassa.

Gällande bestämmelser

Enligt 2 § lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension utgår kommunalt bostadstillägg, efter beslut av vederbörande kommun, till den som åtnjuter folkpension i form av ålderspension, förtidspension eller änkepension och är mantalsskriven inom kommunen, eller till där mantalsskriven kvinna som åtnjuter hustrutillägg.

Kommunalt bostadstillägg är inkomstprövat. Reglerna härom finns i 4 § nämnda lag och innebär att förmånen minskas med en tredjedel av pensionärens årsinkomst vid sidan av folkpensionen, i den mån sidoinkomsten överstiger 1 500 kr. för den som är gift och 2 000 kr. för ensamstående. Vid beräkning av inkomsten bortses jämlikt 5 § från bl. a. tilläggspension till den del den föranlett minskning av pensions tillskott eller barntillägg och livränta, som avräknats mot tilläggspension. Vid uppskattning av förmögenhetsavkastning höjs denna med 10 % av det belopp, varmed förmögenheten överstiger för den som är gift 60 000 kr. och för annan 75 000 kr. För sammanlevande makar beräknas vardera makens inkomst utgöra hälften av makarnas sammanlagda årsinkomst och värdet av förmögenhet hälften av deras sammanlagda förmögenhet.

Enligt 9 § skall gift pensionsberättigad, som stadigvarande lever åtskild från sin make, om ej särskilda skäl föranleder till annat, likställas med ogift pensionsberättigad. Om den pensionsberättigade stadigvarande sammanbor med annan, med vilken han varit gift eller har eller har haft barn, tillämpas å andra sidan de regler som gäller för gift pensionsberättigad.

De kommunala bostadstilläggen utgår enligt grunder som kommunen själv bestämmer. Avvikelse från de i 4 och 5 §§ lagen fastställda inkomst-reglerna får dock inte göras.

Ärenden om kommunalt bostadstillägg prövas i allmän försäkringskassa av den försäkringsnämnd, inom vars verksamhetsområde den pensionsbe-rättigade senast blivit mantalsskriven. Till ledning för tillämpningen av regeln i 9 § ovan har riksförsäkringsverket meddelat följande anvisningar:

Om försäkringsnämnden beslutar att betrakta två makar som ensamstå-ende i pensionshänseende på grund av stadigvarande särlevnad skall inkomsten beräknas på följande sätt:

1. Om makarna lever åtskilda av annan anledning än söndring i äktenska-pet, t. ex. på grund av ene makens vistelse på anstalt, skall vid beräkning av makarnas inkomster som regel anses som om makarna alltiämt samman-bor.

2. Om däremot makarna lever åtskilda på grund av söndring i äktenskapet delas förmögenhet, som inte är enskild egendom, och avkastningen därav lika mellan makarna medan övriga inkomster såsom tjänstepension, för-värvsinkomst o. d. påförs den av makarna som åtnjuter resp. inkomst. Underhåll som utbetalas från en make till den andre enligt överenskommelse dem emellan skall beaktas vid inkomstberäkning.

Vid beräkning av bostadskostnaden skall enligt samma anvisningar i de fall ena maken vistas stadigvarande på ålderdomshem e. d. hela bostadskost-naden påföras den hemmavarande maken även om makarna betraktas som gifta i pensionshänseende.

Remissyttrandena

Samtliga remissinstanser anser att motionsyrkandet bör kunna bli tillgo-dosett inom ramen för nuvarande lagstiftning och praxis och att motionen därför bör lämnas utan åtgärd. Riksförsäkringsverket framhåller i sitt yttrande, att föreskriften om att makar som lever åtskilda av annan anledning än söndring i äktenskapet, t. ex. på grund av den ena makens vistelse på anstalt, som regel skall anses som alltiämt sammanboende ger möjligheter till undantag. Ett sådant undantag skall kunna tillämpas om ena maken är intagen på ålderdomshem och – enligt kungörelsen (1971:830) om avgifter vid ålderdomshem – endast får ut garantibeloppet av folkpensionsförmån och övriga inkomster. Makarna skall då kunna betraktas som ogifta. Därmed torde enligt verket de önskemål som framförts i motionen bli tillgodosedda. Verket påpekar också att anvisningarna om inkomstprövning f. n. är föremål för översyn inom verket.

Svenska kommunförbundet hänvisar också i sitt remissyttrande till att riksförsäkringsverkets anvisningar tillgodoser de önskemål som framförts i motionen och till att de nya övervägandena som skall göras inom riksför-säkringsverket torde leda fram till förslag om att den punkt i anvisningarna som säger att makars inkomster i regel skall läggas samman vid beräkning av

kommunalt bostadstillägg i fall där ena maken vistas på anstalt tas bort. Förbundet understryker också att möjlighet finns till jämkning av avgiften för vård på ålderdomshem när annan person är beroende av vårdtagaren för sitt uppehälle eller det eljest föreligger särskilda skäl.

Försäkringskasseförbundet anför att, eftersom varje enskild kommun beslutar om storleken av utgående kommunala bostadstillägg, vissa kommuner i sina grunder har infört regler om att bostadstillägg skall betalas ut med halva beloppet i sådana inträffade fall som motionären anfört, medan andra kommuner infört gynnsammare bestämmelser som innebär att bostadstillägg betalas ut med makarnas gemensamma belopp till den make som bor kvar i hemmet. I de fall kommunens bestämmelser är utformade så att endast halvt bostadstillägg betalas ut till hemmavarande pensionär när maken stadigvarande vistas på ålderdomshem tillämpas mestadels regeln i 9 § lagen om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg. Detta medför, framhåller förbundet, att kommunalt bostadstillägg skall beräknas såsom för ensamstående.

Utskottet

Kommunalt bostadstillägg utgår enligt grunder som vederbörande kommun själv beslutar om. Kommunerna är dock bundna av bestämmelser i lagen om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension såväl när det gäller inkomstprövning som bostadskostnadens beräkning. Vid tillämpningen av lagen måste också den bestämmelse i 9 § iakttas, som bl. a. innebär att gift pensionär, som stadigvarande lever åtskild från sin make skall likställas med ogift, där inte särskilda skäl föranleder till annat.

I riksförsäkringsverkets anvisningar angående inkomstberäkningen vid utgivande av kommunalt bostadstillägg ges exempel på sådana särskilda skäl, som kan föranleda undantag från huvudregeln i 9 § att gift pensionär skall likställas med ogift. I anvisningarna sägs nämligen att om makar lever åtskilda av annan anledning än söndring i äktenskapet – exempelvis på grund av den ena makens vistelse på anstalt – vid beräkning av makarnas inkomster som regel skall anses som om makarna alltjämt sammanbor. I praxis har uttrycket "som regel" tolkats så, att i de fall ena maken är intagen på ålderdomshem och endast får ut garantibeloppet av folkpensionsförmåner och övriga inkomster därför att kommunen har differentierade avgifter för vården, särskilda skäl till undantag från huvudregeln inte föreligger. Den hemmavarande maken kan alltså i sådana fall erhålla samma kommunala bostadstillägg som en ensamstående.

Genom att kommunerna själva bestämmer grunderna för bostadstilläggen uppvisar tilläggen beloppsmässigt variationer mellan kommunerna. Vissa kommuner har i sina grunder infört regler, som för gifta pensionsberättigade innebär att den hemmavarande maken, när andra maken tas in för vård på ålderdomshem, får behålla makarnas gemensamma belopp i bostadstillägg,

medan andra kommuner har regler som i motsvarande situation endast medger att hälften av tillägget utgår. I det senare fallet kan den hemmavarande maken få bostadstillägg såsom för ensamstående endast om de nämnda förutsättningarna i lagen för att betrakta den hemmavarande maken som ogift är uppfyllda.

I motionen ges ett exempel på hur den ekonomiska situationen kan ändras för den hemmavarande maken när andre maken tas in för vård på ålderdomshem. Exemplet bygger på att vederbörande kommun tillämpar både differentierade avgifter för vården och sådana grunder för kommunalt bostadstillägg till makar, som innebär att den hemmavarande endast erhåller hälften av makarnas gemensamma bostadstillägg. Enligt motionären bör sådana åtgärder vidtas som gör det möjligt för den hemmavarande maken att i en dylik situation få samma bostadstillägg som en ensamstående.

Utskottet finner visserligen – i likhet med de remissinstanser som yttrat sig – att syftet med motionen är tillgodosett inom ramen för nuvarande lagstiftning och praxis. Det är emellertid uppenbart att bestämmelserna kan vara svåra att tolka i sådana situationer som motionären beskrivit. Utskottet noterar därför att riksförsäkringsverket f. n. gör en översyn av de aktuella anvisningarna. Därigenom bör det enligt utskottets mening bli möjligt att få till stånd en enklare rättstillämpning.

På grund av det anförda anser utskottet att motionen inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1977/78:1496.

Stockholm den 17 oktober 1978

På socialförsäkringsutskottets vägnar

SVEN ASPLING

Närvarande: Sven Aspling (s), Per-Eric Ringaby (m), Arne Magnusson (c), Helge Karlsson (s), Britta Bergström (fp), Maj Pehrsson (c), Eric Marcusson (s), Börje Nilsson (s), Gösta Andersson (c), Ralf Lindström (s), Elis Andersson* (c), Christer Nilsson (s), Lars-Åke Larsson* (s), Yvonne Hedvall (m) och Sven Johansson (c).

*Ej närvarande vid betänkandets justering.